

Mbo-docent Paul Laaper op de drempel van zijn pensioen

Ik was altijd in voor iets nieuws

Zijn hele werkzame leven hoorde Paul Laaper op innovatief gebied bij de voorlopers.

Altijd was de mbo-docent op zoek naar manieren om lesstof leuker, gemakkelijker en beter overdraagbaar te maken. ICT heeft hem daar herhaaldelijk bij geholpen, 'maar altijd ondersteunend aan de lesstof. Ik ben nooit gaan denken vanuit de ICT.'

Daar zitten we dan, in de lege kookstudio waar Paul heel wat jaren zijn lessen heeft gegeven. De fornuizen blinkend gepoetst, de lucht nog vol van etensgeuren. Hij kan zich niet herinneren dat hij ooit een dag met tegenzin naar een leslokaal is gegaan. Na het voortgezet onderwijs deed hij de pedagogische academie en vervolgde in 1979, na een aantal tijdelijke aanstellingen, zijn onderwijsloopbaan bij de Streekschool Gildevaart in Nieuwegein. Nu, 37 jaar later, zit zijn werk in het horecaonderwijs er bijna op. Paul neemt in december 2016 afscheid van het leraarsvak en van zijn werkgever ROC Midden-Nederland. Hij is een van de 'oude rotten' die altijd open stond voor onderwijsvernieuwing en vernieuwende technologie. Tenminste, als zijn leerlingen en het onderwijs daar beter van werden. "Tijdens mijn middelbare schooltijd begon ik als afwasser in de horeca. Al snel kwam ik in de keuken terecht", schetst Paul zijn vroege band met de horeca. "Dat ben ik blijven doen tijdens mijn opleiding aan de pedagogische academie. De jaren aan de PA waren trouwens drie fantastische jaren, bij de Broeders van La Salle in Heemstede. Als je het hebt over Bildung, wat nu weer in zwang is, heb ik bij de Broeders mijn hart op kunnen halen. Bovendien in een erg bijzondere omgeving. We kregen les in een villa, maar ook in stacaravans op het landgoed. En we mochten roken in de klas. Tja, de seventies. Natuurlijk moest je ook gewoon voldoende halen voor je vakken. Maar juist al die extra zaken die buiten de lesboeken om aan bod kwamen, zoals de kennismaking met grote denkers en ontwikkelingspsychologen, hebben mij gevormd."

Leerlingen laten groeien

De keuze voor het onderwijs werd bij Paul vooral ingegeven door zijn zoektocht naar intellectuele bevrediging. Dat blijkt, naast de liefde voor de horeca, een rode draad. Ondanks dat hij 37 jaar bij dezelfde werkgever is gebleven, heeft hij nooit langer dan tien jaar hetzelfde werk gedaan. "Ik was altijd in voor iets nieuws", zegt Paul. "Bij de toenmalige fusie van Gildevaart en ROC Utrecht werd mij bijvoorbeeld gevraagd een niveau 4 opleiding op te zetten. Een uitdaging, maar het is prima

gelukt." Toen het mbo rond 1990 derde geldstroomonderwijs mocht gaan geven, stapte hij over naar de volwasseneneducatie. "Het begon als bij- en nascholing, maar steeds vaker waren onze studenten volwassenen die zich wilden laten omscholen tot kok. De lessen die ik aan deze groep studenten gaf, waren als een snelkookpan. In 24 lesdagen deden we waar een reguliere leerling met één dag school in de week twee jaar over doet." Wat Paul met zijn onderwijs altijd heeft voorgestaan is leerlingen groei door te laten maken. "Koken is belangrijk, maar minstens zo belangrijk is dat ze hun werk weten te organiseren, dat ze goed samen kunnen werken en dat ze hun gasten centraal stellen."

Computervaardigheden

Paul was blij dat de computer zijn intrede deed in het onderwijs. "Simpelweg omdat ik een afschuwelijk handschrift heb. Voor het eerst waren mijn overheadsheets goed leesbaar. Een verademing voor mijn leerlingen", grapt hij. Maar de echte aanleiding om al vroeg wat met ICT te gaan doen, was het verzoek om de niveau 3-opleiding 'De zelfstandig werkende kok' voor het volwassenenonderwijs te gaan ontwikkelen. "Om die zelfstandigheid te trainen, kwam ik erop uit dat er keuzemomenten in de opleiding moesten zitten. Geen opleiding die van begin tot eind voorschrijft wat er geleerd en gedaan moet worden, maar momenten waarop de student keuzes moet maken. Je bent immers zelfstandig als je keuzes kunt maken en weloverwogen beslissingen kunt nemen. Maar hoe zorgde ik nou voor die keuzemomenten? Het theorieprogramma lag vast, daar kon ik geen keuzemomenten inbouwen. Dat kon ik wel in het praktijkgedeelte. De studenten kregen opdrachten van

Ik ben nooit gaan denken vanuit de ICT. Het ging mij om de verbetering van het onderwijs

mij waarbij ze keuzes moesten maken. Bijvoorbeeld wat er op de bestellijsten voor hun gerechten moest staan. Daar zijn we toen Excel voor gaan gebruiken. We hebben het wel over zeventien jaar geleden, hè. Toen ben ik mijn leerlingen maar meteen de basisbeginselen van Excel bij gaan brengen. Van het een kwam het ander en binnen de kortste keren trainde ik mijn leerlingen ook in andere computervaardigheden."

ICT-tools

"Zo ben ik eigenlijk met ICT begonnen", schetst Paul. "Ik had een probleem en gebruik van ICT loste dat probleem op. Dat is eigenlijk altijd zo gebleven. Ik ben nooit gaan denken vanuit de ICT. Die was ondersteunend. Het ging mij om de verbetering van het onderwijs." Onlangs telde Paul welke ICT-tools hij in zijn lessen allemaal gebruikt. Hij kwam tot 26 stuks: apps, software, sociale media. "Waar ik bijvoorbeeld veel plezier van heb gehad is de app 'Match the memory'. Een programma waarmee je digitale memoryspelletjes kunt maken. In de loop der jaren heb ik er flink wat gemaakt. Ik zette ze in de ELO, zodat mijn leerlingen er thuis mee konden oefenen en op een snelle en leuke manier bijvoorbeeld allerlei kruiden uit het hoofd leerden of bijvoorbeeld van al die lastige Franse vaktermen de Nederlandse betekenis konden oefenen." Ook met Educaplay maakte Paul tal van spelen ter ondersteuning van zijn lessen. De mooiste vindt hij zelf de hotspotoefening, waarbij studenten alle vleesonderdelen van de koe leren. "Het programma vraagt bijvoorbeeld 'wijs de ribeye aan' en dan moet de student klikken waar hij denkt dat de ribeye vandaan komt bij de koe. Vervolgens krijgt hij feedback of het goede antwoord is gegeven", legt hij uit. "Ook heb ik regelmatig gewerkt met filmopnames tijdens de lessen. Ik zette van die kleine flipcamera's neer op de werkbanken van de studenten, zodat we later samen terug konden kijken wat er allemaal gedaan was bij de bereiding en presentatie van een gerecht. Mijn studenten, zo kwam ik erop, konden absoluut niet navertellen wat ze precies gedaan hadden. Door het te filmen kon ik, maar ook de student zelf, veel beter feedback geven. En natuurlijk gebruikte ik de flip ook om instructiefilmpjes te maken. Een hele simpele manier van flipping the classroom avant la lettre", lacht Paul.

Niet open voor vernieuwing

Op de vraag wat er na zijn pensionering gebeurt met al deze kennis en tools, klinkt het teleurstellend: "Niets en dat is eigenlijk best jammer. Al heb ik me daarbij neergelegd. Jarenlang heb ik op conferenties van het Consortium voor Innovatie, een specifiek op het mbo gerichte organisatie, presentaties gehouden over de innovaties die ik in mijn lessen heb verwerkt. Ik hoop en denk dat ik daar wel wat collega's uit het land mee heb kunnen inspireren." De ervaring van Paul is dat het in het mbo minder gangbaar is dat ICT ter ondersteuning van de lespraktijk wordt ingezet, dan in de andere onderwijssectoren. Hij verwijt het management van ROC's bovendien gebrek aan onderwijskundig leiderschap en visie. "Leerlingen zijn vooral geldstromen geworden." Maar Paul verwijt het ook zijn collega's. "Natuurlijk niet allemaal, maar er zijn er nogal wat die niet open staan voor vernieuwing. Innovatie in het mbo is zo afhankelijk van enkele goedwillende eenlingen. Ik heb me daarbij neergelegd, maar ik zie het met lede ogen aan."

Sociale media

Paul is een early adapter wat betreft sociale media. Natuurlijk tuitert hij. "Ik vind het heel waardevol, omdat je een netwerk opbouwt, in mijn geval van mensen die in het onderwijs werkzaam zijn. Ik heb er zoveel waardevolle contacten opgedaan." Een aantal jaren geleden is Paul een weblog begonnen. "Vooral om mezelf te dwingen mijn mening goed onder woorden te brengen. Soms is het mijn uitlaatklep, maar ik gebruik mijn blog ook om dingen te vertellen en uit te leggen en mythes te ontzenuwen die te maken hebben met mijn vakgebied horeca." Paul is naast zijn werk altijd blijven leren. "Toen ik bij de streekschool ging werken ben ik in Amsterdam de lerarenopleiding consumptief gaan doen. Toen ik later merkte dat ik niet op alle vragen van mijn leerlingen een antwoord had, besloot ik levensmiddelentechnologie te gaan studeren in Delft." In Delft deed hij een speciaal traject van twee jaar voor docenten die al een lerarenopleiding achter de rug hadden. "Daar heb ik met name procesdenken geleerd, waarvan ik in mijn latere werk veel profijt heb gehad." Toen hij na een flink aantal jaren merkte dat hij intellectueel niet meer genoeg werd uitgedaagd, koos hij naast zijn werk voor een studie geschiedenis. "Ik kwam uit bij Cultuurwetenschappen van de Open Universiteit. Daar zaten precies de vier domeinen in waar mijn interesse naar uitgaat: cultuurgeschiedenis, filosofie, letterkunde en kunst." De Open Universiteit staat voor afstandslernen. De ELO, zo ervaart hij, is vooral een doorgefluik. "Je doet het toch allemaal in je eentje thuis achter je eigen bureau. Ik volg af en toe een MOOC, maar dat is niet mijn favoriete manier van leren. Te massaal en te weinig interactief. Ik zit nu in mijn mastertraject. Wat mij vooral lonkt is dat ik straks een scriptie kan schrijven over een onderwerp dat ik heel leuk vind. Misschien wordt het 'Hoe de nouvelle cuisine in de jaren zeventig Nederland veroverde'."

Toekomst ROC's

Het belang van het vakonderwijs wordt in de officiële opleidingsinstutten steeds minder, ervaart Paul. "De invloed van de overheid is dermate groot dat de vakken rekenen en straks ook Nederlands bepalen of iemand zijn vakdiploma krijgt", zegt hij verbolgen. "Als je dat eist als overheid en als management van een ROC snap je niets van mbo-studenten en vakonderwijs. Bovendien vind ik de invoering van keuzedelen een brevet van onvermogen. Was er te veel opleidingstijd? Konden we de opleidingen niet voldoende vullen? In mijn ogen wordt het vakonderwijs daardoor steeds zwakker. Ik zie dat vakorganisaties in beweging komen. Bij grote zorgaanbieders, zoals ziekenhuizen, zie je bijvoorbeeld al dat steeds meer vakopleidingen intern worden verzorgd. De branche stelt haar eigen kwaliteitseisen en de ROC's komen buitenspel te staan. Als je ziet wat de ROC's geworden zijn, dan heeft dat niet veel meer met vakonderwijs te maken. Wil je met een organisatie verder komen, dan moet je je als lerende organisatie opstellen. Een organisatie waar ook de medewerkers zich kunnen ontwikkelen. Ik heb tijdens mijn loopbaan in het onderwijs soms de kans gekregen om me verder te ontwikkelen, maar ik heb vooral ook zelf die kansen gezocht en genomen. Die ruimte is er in het mbo helaas steeds minder." ■

Twitter: @sienjaal
Blog: didactICT.nl